

ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336.64

Б. І. МОКІН, Ю. В. МОКІНА, Н. С. ЖЕЛЮК
Вінницький національний технічний університетПРОГНОЗ НАДХОДЖЕННЯ КОШТІВ ДО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
І ЇХ ВАРТОСТІ

Здійснено прогноз надходження коштів до вищого навчального закладу з державного бюджету та за рахунок надання послуг вищої освіти. Проаналізовано вплив строків здійснення проплати за навчання на реальну вартість отриманих коштів згідно з методом визначення анuitету за моментом оплати ренти платних послуг.

Performed a prediction of revenues to higher education from the state budget by providing higher education services. Analyzed the impact of payments terms for education to the real value of funds received according the annuity determining method by the moment for rent paid services payment.

Ключові слова: фінансування ВНЗ, оплата навчання, індекс інфляції, анuitет.

Вступ. За сучасних умов суперництва між вищими навчальними закладами важливе значення має цінова політика щодо формування оптимальної системи оплати на ринку освітніх послуг для споживачів.

Враховуючи той факт, що роль вищої освіти значно зростає у ринковій економіці, то необхідність розв'язання задач цінової політики вимагає впровадження нових підходів до оплати освітніх послуг для забезпечення фінансової стійкості вищих навчальних закладів.

Постановка задач дослідження. Провести аналіз функціонування ВНЗ та визначити рівняння тренду для загального та спеціального фондів.

Провести порівняння різних систем оплати навчання згідно методу визначення анuitету за моментом сплати ренти платних послуг.

Метою статті є оптимізація строків та порядку здійснення оплати за надання освітніх послуг за критерієм мінімізації втрат вартості сплачених коштів та із врахуванням інтересів споживачів.

Виклад основного матеріалу. Характерною ознакою фінансової діяльності вищого навчального закладу є наявність декількох джерел фінансування, зокрема, бюджетних та позабюджетних. Таким чином ВНЗ зазвичай фінансується (використовує кошти) за рахунок загального та спеціального фондів. Відповідно фінансується за рахунок загального та спеціального фонду.

Загальний фонд містить обсяг надходжень із загального фонду бюджету та розподіл видатків за повною економічною класифікацією видатків на виконання бюджетною установою основних функцій або розподіл надання кредитів з бюджету.

Спеціальний фонд містить обсяг надходжень не із державного бюджету і розподіляє їх за повною економічною класифікацією.

Загальний фонд бюджету університету фінансує держава. Багатоканальне фінансування університету (економічна діяльність, платні послуги і ін.) включається до бюджету у формі спецфонду [1].

Проведемо аналіз фінансування ВНЗ на прикладі університету середнього для України розміру, у якому навчається порядка 3000 студентів денної бюджетної форми навчання і порядка 2000 студентів денної форми навчаються на умовах надання платних послуг. Загальний і спеціальний фонди бюджету за три останні роки має позитивну тенденцію до зростання. Так, у 2009 році загальний фонд бюджету університету був більший, ніж у 2008 році на 23405, 2 тис. грн. У 2010 році порівняно з 2009 роком він збільшився на 5306,4 тис. грн.

За 2008–2009 рр. спеціальний фонд бюджету збільшився на 6197,5 тис. грн, а за 2009–2010 р. зріс на 3597,4 тис. грн. Наглядно це представлено в таблиці 1 та на рисунку 1.

Таблиця 1

Обсяги фінансування університету

Показники	2008	2009	2010
Загальний фонд бюджету, тис. грн.	24336,6	47742,1	53048,5
Спеціальний фонд бюджету, тис. грн.	19488,3	25685,8	29283,2

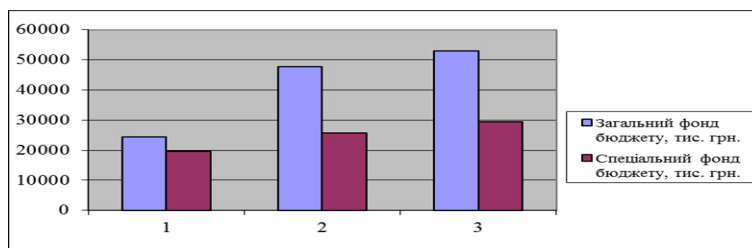

Рис. 1. Динаміка реального фінансування університету за 2008–2010 рр.

На рисунках 2 та 3 представлені лінії тренду щодо зміни загального та спеціального фонду університету за 2008–2010 рр.

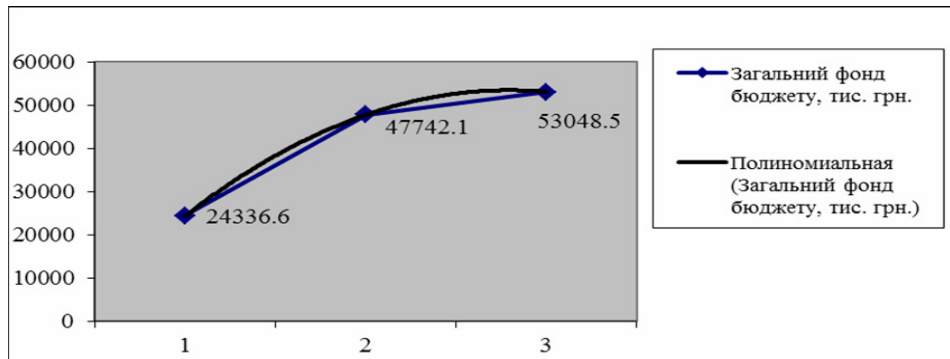

Рис. 2. Загальний фонд бюджету університету за 2008-2010 рр.

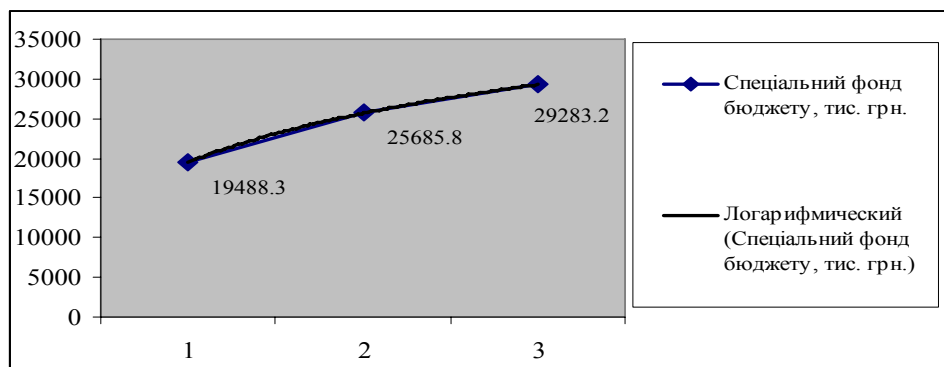

Рис. 3. Спеціальний фонд бюджету університету за 2008-2010 рр.

За допомогою Microsoft Excel для представлених на рис.2 і рис.3, загального та спеціального фондів бюджетів університету було побудовано лінії трендів та обраховано належні рівняння залежностей для них, відповідно поліноміальне та логарифмічне:

$$y = -9049,6x^2 + 50554x - 17168 \quad (1)$$

$$y = 8918,4 \ln(x) + 19493 \quad (2)$$

Використовуючи моделі трендів (1), (2), можна спрогнозувати, що в 2011 році університет може отримати 40254,4 млн грн за рахунок загального бюджету і 31850 млн грн за рахунок надання платних послуг.

Цей прогноз дозволяє скласти обґрунтований план використання університетом коштів у році, що наступає.

Аналіз впливу на вартість отриманих коштів зміни параметру ренти платних послуг у сфері освітньої діяльності показав, що найбільшу питому вагу в надходженнях грошових коштів становить плата за навчання іноземних і вітчизняних студентів понад державне замовлення в межах ліцензованого обсягу, які навчаються на умовах надання платних послуг.

Для визначення оптимального порядку і строків оплати за платне надання (контрактне), освітніх послуг проведемо розрахунки за один навчальний рік з вартістю навчання, наприклад, у 8422,5 грн, враховуючи індекс інфляції за 2010 рік, який складає 109,1 [2].

Беручи до уваги середньорічний індекс інфляції за 2010 рік розрахуємо варіанти грошових потоків надходжень за навчання. Для цього порівняємо такі випадки оплати за навчання у розмірі у 8422,5 грн, враховуючи індекс інфляції.

Плата вноситься 1 раз в рік, на початку навчального року (пренумерандо)

Формула ануїтета пренумерандо має вигляд [3]:

$$PV = (1+r) \times \sum_{k=1}^n \frac{A}{(1+r)^k}, \quad (3)$$

де PV — поточна вартість;

A — величина рівномірного надходження;

r — величина рівномірного надходження;

n — кількість років.

$$PV = 1,091 \times \frac{8422,5}{1,091} = 8422,5 \text{ (грн.)} \quad (4)$$

Отже, оплата залишиться без змін.

Плата вноситься 2 рази в рік (1 раз у півроку пренумерандо):

$$PV = 1,091 \times \left(\frac{4211,25}{1,091^2} + \frac{4211,25}{1,091^1} \right) = 8071,24 \text{ (грн.)} \quad (5)$$

За цим варіантом прогнозоване зниження реальної вартості плати становитиме 351,2 грн за кожного студента за рахунок знецінення грошей. А враховуючи те, що в університеті за контрактом навчається 2000 студентів, втрата коштів становитиме $351,2 \times 2000 = 702400$ грн.

Плата вноситься 4 рази в рік (кожен квартал пренумерандо):

$$PV = 1,091 \times \left(\frac{2105,625}{1,091^4} + \frac{2105,625}{1,091^3} + \frac{2105,625}{1,091^2} + \frac{2105,625}{1,091^1} \right) = 7426,09 \text{ (грн.)} \quad (6)$$

Отже, за такого порядку сплати реальна вартість оплата за навчання знизиться на 996,4 грн. на кожного студента за рахунок знецінення грошей. А враховуючи те, що в університеті за контрактом навчається 2000 студентів, втрати складають $996,4 \times 2000 = 1992800$ грн.

Плата вноситься 10 разів на початку кожного навчального місяця за виключенням липня і серпня, протягом яких освітні послуги не надаються:

$$PV = 1,091 \times \left(\frac{842,25}{1,091^{10}} + \frac{842,25}{1,091^9} + \frac{842,25}{1,091^8} + \frac{842,25}{1,091^7} + \frac{842,25}{1,091^6} + \frac{842,25}{1,091^5} + \frac{842,25}{1,091^4} + \frac{842,25}{1,091^3} + \frac{842,25}{1,091^2} + \frac{842,25}{1,091^1} \right) = 5871,28 \text{ (грн.)} \quad (7)$$

За цим варіантом прогнозоване зниження реальної вартості складе 2551,21 грн. на кожного студента за рахунок знецінення грошей. Відповідно на 2000 студентів контрактної форми навчання втрати ВНЗ, пов'язані зі знеціненням коштів складуть $2551,21 \times 2000 = 5102420$ грн.

Тому найкращим варіантом оплати за навчання для ВНЗ буде першим варіант, відповідно до якого оплата здійснюється одноразово на початку навчального року у повному обсязі. Однак, враховуючи зниження рівня доходів населення і несуттєві втрати вартості коштів при другому варіанті оплати, цьому варіанту можна віддати перевагу так як враховує інтереси і споживачів і ВНЗ і за цим критерієм є оптимальним.

Висновки. Недостатнє бюджетне фінансування вищої освіти в Україні обумовлює необхідність розширення доходів ВНЗ від позабюджетної діяльності, як важливого фактора виживання й розвитку державної вищої школи в сучасних умовах.

Запропоновані в роботі моделі трендів фінансування ВНЗ дозволяють спрогнозувати надходження коштів на рік вперед і здійснити реальне планування витрат цих коштів.

Аналіз впливу на вартість отриманих коштів зміни порядку і строків здійснення оплати за надані освітні послуги показав, що оптимальним буде порядок внесення коштів двічі на рік рівними частинами, так як за такого варіанту оплати платних послуг збитки ВНЗ від інфляції на 2000 студентів контрактної форми навчання складуть лише 702400 грн. В той же час такий порядок оплати буде досить зручним і для споживачів, так як дасть змогу розподілити в часі видатки і зменшити фінансовий тягар.

Запропонований у статті підхід до вибору системи оплати за навчання враховує кон'юнктуру ринку освітніх послуг та має на меті забезпечити покриття видатків, пов'язаних із наданням освітніх послуг та плановий рівень нагромаджень для оновлення матеріально-технічної бази вищих навчальних закладів.

Література

1. Лысенко Ю. Г. Система финансового менеджмента высшего учебного заведения / [Ю. Г. Лысенко, В. Н. Андриенко, В. И. Бабурина и др.]; [под ред. Лысенко Ю.Г. и Андриенко В.Н.]. — Д. : «Юго-Восток». — 2004. — 602 с.

2. Державний комітет статистики України [Електроний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Шевчук В. Я. Основи інвестиційної діяльності / В. Я. Шевчук, П. С. Рогожин. — К. : Генеза. — 1997. — 384 с.

Надійшла 18.04.2011

УДК 336.711

О. М. ПІДХОМНИЙ, В. А. ВИШНЕВСЬКИЙ, В. С. ХАР
Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЛЬ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано сутність фінансової стабільності, основні завдання центрального банку в сфері моніторингу фінансового сектора, його інструменти, які сприяють подоланню фінансової нестабільності. Розглянуто зарубіжний досвід участі центрального банку в забезпеченні фінансової стабільності та запропоновано напрями збільшення ролі монетарного регулятора у підтриманні стабільності фінансової системи.

In article the essence of financial stability, the primary goals of the central bank in sphere of financial sector monitoring, its tools promoting overcoming of financial instability are analysed. Foreign experience of the central bank participation in maintenance of financial stability is considered and directions of increase the role of a monetary regulator in maintenance of financial system stability are offered.

Ключові слова: фінансова стабільність, монетарна стабільність, центральний банк, грошово-кредитна політика, фінансова система.

Вступ. Світова фінансова криза засвідчила важливу роль центральних банків (ЦБ) у забезпеченні стабільності фінансової системи, оскільки саме вони здійснили низку скоординованих дій для ліквідації проблем фінансового сектора, підвищення ліквідності міжбанківського ринку шляхом зниження процентних ставок і пом'якшення умов видачі кредитів банківським установам. Постійно зростає кількість центральних банків, для яких забезпечення фінансової стабільності є однією з основних функцій. Беручи на себе відповідальність за стабільність фінансової системи, центральні банки акцентують увагу на тому, що саме банківська система є основною інституційною складовою фінансового сектора, яка відіграє значну роль у фінансовій системі.

В міжнародному фінансовому співтоваристві ведуться дискусії про те, чи повинен ЦБ сприяти забезпеченню фінансової стабільності і чи повинна вона стати його метою. На практиці ці питання давно знайшли позитивні відповіді, і в багатьох країнах центральний банк на законодавчому рівні розглядається як один з учасників системи забезпечення фінансової стабільності в економіці. Учені і практики продовжують активно дискутувати про роль центральних банків у забезпеченні фінансової стабільності, інструменти і механізми забезпечення стабільності фінансової системи, співвідношення між цілями монетарної і фінансової стабільності.

Аналіз останніх досліджень. Серед зарубіжних учених, які досліджують роль центрального банку у забезпеченні фінансової стабільності найбільш вагомими, на наш погляд, є публікації К. Боріо, Р. Фергюсона, В. Вайта, Р. Алфаро, М. Дремана, А. Мехлера, П. Каллаура, П. Лоу та ін. Деякі вчені [1] вважають, що центральні банки повинні, крім споживчих цін, також контролювати ціни на активи (цінні папери, нерухомість). Вони пропонують включити питання фінансової стабільності у сферу монетарної політики й активно використовувати її інструменти для підтримки фінансової стабільності та запобігання виникнення "бульбашок" на фінансовому ринку. Дослідженню ролі ЦБ у забезпеченні фінансової стабільності присвячені праці вітчизняних науковців, а саме: Гальчинського А., Гейця В., Міщенко В., Мороза А., Науменкової С., Петрика О., Козюка В. та ін. Вивчення праць зазначених науковців дозволяє ґрунтовно підійти до дослідження ролі центрального банку у забезпеченні стабільності фінансової системи. Однак багато аспектів цієї проблеми залишається поза увагою дослідників.

Метою нашого наукового дослідження є визначення сутності фінансової стабільності та ролі центрального банку у сфері моніторингу і забезпечення фінансової стабільності.

Виклад основного матеріалу. Традиційно основною метою діяльності центрального банку прийнято вважати підтримання монетарної і, в першу чергу, цінової стабільності в економіці. Його повноваження в даній сфері, як правило, закріплюються законом про центральний банк. Проте монетарна стабільність – це не єдина мета, на досягнення якої спрямована діяльність центрального банку. Щоденна робота центральних банків також орієнтована на підтримку фінансової стабільності в економіці.

В економічній літературі немає однозначного чіткого визначення поняття "фінансова стабільність". За визначенням Європейського центрального банку, фінансова стабільність – це стан, коли фінансова система здатна протистояти шокам без розвитку кумулятивних процесів, що порушують трансформацію заощаджень в інвестиції і проведення платіжних операцій в економіці [2, с. 30]. У звіті ж про фінансову стабільність Казахстану зазначається, що фінансова стабільність – це відсутність диспропорцій в економіці,